

SOĞUK KENTİN SICAKLIĞINDA

Ali Haydar HAKSAL

Kadraja girmesin o resim, başkaları da.

İnsanın içini ürpertir ama ondan kaçılmaz.

Buz sarkıtları insanın üzerinde saplanacak oklar gibidir bu kentte kimi zaman. Ayaklar yer tutmaz kaygan zeminde. Baharı insanı kendinden geçirir, yazı ise toz duman. Karışık her şey burada...

Karışık olmayan tek şey insanı...

Ama içli, ama dingin, ama sadık, ama sevdalı ve korunaklı...

Zamanın akışında, kentin en soğuk zamanlarını bile ısıtan biridir o.

Ben, günü aydınlatan ışıklı bir yüze tutkunum. Gün ışığı, zaman ışığı...

O bir merkez onun etrafında oluşunlar. Her biri kendi ışığında o ise başka bir dünyada.

Okulun merdiveninini basamağında bir başına ağlayan biriydi o da. Babası onu getirmiş okulun kapısından içeri sokmuş çekip gitmişti. Nasılsa o yolunu bulurdu, o ne akıllı biriydi hem. Bir el omzuna dokununcaya kadar yalnızdı ve ağlıyordu.

Yaşamın sayfaları çevriliyor sürekli.

Yeni bir akış zamanı...

Yeni bir bilinç süreci...

Katlanılması zor sayfaları ancak bitirdi. Kendi kendini yiyip bitirerek. Zor bir iş demeden, birkaç gününü alsa da. Hayatın en katlanılmaz yanına katlanarak. Uzun bir yol yorgunluğu, hayat yorgunluğu. Her gidişinden sonra yeniden döneceği kesin. Ancak bu kesinliğin tarihi hiçbir zaman belli

olmaz. Gidişlerin ve gelişlerin ardı arkası kesilmese de hayata tutunmanın bir yolu olmalıydı. Karmaşa sürüyor her zamanki gibi. Katlanılması zor olana yeniden bulaşırken artık bu nasıl sürecekti idiye nasıl olacak idiye öyle. Kendi yolunu tıkamaktan başka seçeneği yoktu. Olmayacaktı da çünkü öncesi daha beterti sonraki ise tamamen bilinmez bir karanlık olacaktı. Bunu biliyordu.

Dairenin merkezinden çevreye giderek açılıyor sonra tekrar merkeze dönüyordu. Merkeze, asıl olana.

Allah'ın Evi'nden yeni dönmüştü. Onun ruhunun kuşanmışlığında kendinden geçkindi. Ayakları yerden kesikti.

Kentine gitti bir kez daha. Büyük selin ardından. Kabristanın bir bölümünü alıp götüren büyük selin ardından. Oraya ne için gidecekti, onu çeken neydi? Ölmüşlerinin kemiklerini nerede nasıl bulacaktı? İçinin acılarını dindirmek kendini teselli etmek için mi? İçini titreten acılarının artması için miydi gelişi? Bulunması zordu uzuvların. Hayatın zorluklarında yenilerinin dâhil olmasıydı olanlar. Buldukları çukurların içine sıradan kemikleri yerleştirseler, kaymış yerlerin üzerini örtsele, tümseklikler yapsalar, başuçlarına mezar taşlarını yerleştirseler olur muydu?

Her şey niyetlere bağlı...

Hayat sanki takdim ve tehirlerle geçiyordu.

Bir havaalanından kentinin havaalanına, kanatlanarak bir uçuş ile kendi köklerini aramaya gider gibi gitti. Gitti de geçmişlerinin mezarlarının yerlerinde yeller esiyordu. Tam da onları o dağınıklıklar içinde aramıştı. Kim bilir onlar nerelere sürüklenmişlerdi. Yel değil, topraklarla silinip süpürülmüş küçük bir vadi kalmıştı geriye. Gidip oranın başında hüznle durmuştu, gözyaşlarını tutamamıştı. Toprağın altı bile güvende olamamıştı bu dünyada. Toprak üstü zaten savaş alanıydı. Her şey toz dumandı, kan revandı. Ölümlerin de artık anlamı yoktu. Ölümlerin, öldürmelerin ardı arkası gelmiyordu. Barut kokularının yerini başka kokular almıştı. Bin bir kimyasal zehrin aktığı, kustuğu bir dünyaydı şimdi. Ölümlerin de onuru kalmamıştı. Her ölüm soylu değildi. Her ölüm başkasını çağırıyordu.

Kent, nice kentler siliniyordu. Geçmişin silinişlerinden çok daha korkunçtu. Bunlar Tanrı'nın laneti değildi, insan lanetiydi. İnsanın insana yaptıklarıydı.

Birlikte gitmek zorunda kaldığı en yakınının yüzüne bile bakma isteği yoktu. Ondan uzaklaşmıştı, tiksiniyordu. İçi kaldırmıyordu. Görev ve zaruret

olmasa bir anına bile katlanılmazdı çünkü o artık yakasına yapışmış yaka kartıydı. Korkuluktan ya da. Bunun ne olduğunu tanımlamak ve bir nesneye benzetmek bile istemiyordu. Ondan kopuşunun kopuşu bile zordu. Kime neyi nasıl anlatacağı. İçinde devinen kurtçukların onu her geçen gün daha çok kemirdiğini, kemireceğini biliyordu. Hissiz bir yaşamdı, hissiz ve duygusuz ve duyumsuz bir bakıştı. Gözlerinin içine bile bakmaya yüreği yetmiyordu. Öylesine bakıyordu.

Kendi karmaşasının derininde başını alıp gideceği yerde kısır bir dönünün içinde çırpınıp duruyordu. Bu, böyle olacaktı. Bunun nereye kadar süreceğini de bilmiyordu.

Kentinin tabiatı, şartları soğuktu, insanının tabiatı ise sıcacık. “Hele gel kurbanı olduğum, ne yapışın öyle” deyişteki o sıcak ses titreyişi gibi.

Abdurrahman Gazi Türbesi’ni kaçınıcı kezdin ziyaret ediyordu. Her geliş bir yenisiydi. Bu kentten yeni bir hayata sürgüne gider gibi gittiğinde artık bir daha gelmeyeceği, gelemeyeceğini düşünmüştü. Yakınları olmasa belki de hiç gelmeyecekti. Her gidişin bir de dönüşü vardı. Bu kente gelip Abdurrahman Gazi’yi ziyaret etmeden ayrılırsa biri, bir daha onu ziyaret edinceye değin bu kente gelmek zorunda kalınıyor. Öyle biliniyordu. Bu, bir dua mıydı, bir beddua mı, bilinmiyordu.

Bir sahabe makamıdır burası.

Etrafında delice dönülen ve yakarılan bir yer.

Medet umulan...

Zamanla aşırılıkların da merkezi olan.

İnsan hayal dünyasında sınır tanımıyor.

Hacı; bir kez daha geldi kentine, çocukluğuna, gençliğine ve hüznüne. Bu geliş hüzünlüydü. Hüznüne hüznün eklendi. Abdurrahman Gazi; yamaçta, ona ve mazlumlara bakıyor, acıyor gibiydi. Hüzünlüydü daha da. İç acısı büyük olsa da mazlum değildi en azından. Mazlumların yanında yaşadıkları ne ki.

Bu kentin uğuru hep hüznün, hep yaralanmışlık üzerineydi.

Ben otuz yılın ardından birkaç kez geldim ve gittim, hiç yabancılanmadım ve ötelenmedim. Son gelişimde titrek sesiyle, hüznüyle: “Kentime gidersen dağına taşına, insanına, kurduna kuşuna selamımı götür” demişti.

Selam ağır bir emanetti.

Selam ile gittim, selam ile döndüm.

Orası benim de kentim sayılırdı. Birkaç yılını ve kendini bana katmıştı, kendimi değil onu anlatacaktım ama araya bir parazit gibi girdim nedense. Hemen çıkmalıyım. Söz sırası ve konusu ben değilim.

Ben susayım Hacı...

Allah Evi'nin sıcaklığını yüreğinde taşıyan sensin.

Buğusu üzerinde tütüyor. Ruhunu kuşatmış, bin bir kanatlısın.

Ah o kanatlar nerede, ben nerede?

Dairenin merkezinden çıkmış, yurduna dönmüştü Hacı. Halkanın önemli bir merkezindeydi. Bir kutlu beldeden bir başkasına gelmişti. Sur içi, sur dışı, Eyüp, Fatih, Üsküdar... Ruh merkezi.

Şimdi daire onu birkaç halka içeri çekmişti. Kendi beldesine, yurduna, toprağına... Lala Paşadan Çifte Minarelere, Kars Kapısı'na ve sonsuzluk karpısına yol almıştı.

Ses verdi uzaktan bana. Ben ülkenin bir ucundaydım; büyük kentte değilim, orta hâlli kentimdeyim.

“Size ihtiyacım var yardım eder misiniz?” Şaşıtm buna buradan oraya ben nasıl neye yardım edebilirdim, ne yardımım olabilirdi ki. Bunda bir iş var diye düşünmüştüm. Mekânların daraldığını, dünyanın yusuvarlak olduğunu, küçüldüğünü, insanın avcunun içine sıkıştığını unutmuştum. Her şey parmakların ucunda şu zamanda... Gel deniliyor geliniyor, git deniliyor gidiliyor. Her şey kaş ile göz arasında.

“Sırtımı Abdurrahman Gazi'ye verdim. Artık havası soğumakta olan dağa verdim kendimi. Ta yukarıda. Ben ise büyük kentin büyük kabristanındayım. Bu kentin ruhu, burada çok derinde soluyor. Geçmiş burada bu kentin, gelecektekiler de buraya mahkûm.” Hay Allah, bu da nereden çıktı, benden ne bekleniyor, anlamıyorum. Tuhaflığım bağışlansın diyeceğim ama kime? Kalemimin ucu değil, parmaklarımın ucu beni alıp götürüyor ister istemez. Nereye gideceğimi ben de bilmiyorum. Neden onu devreden çıkarıyorum da kendimi merkeze alıyorum ki. Şaşılasi bir durum... Kendimi zorlayarak araya katmasam olmaz mı? Nedense kendimi tutamıyorum.

“Dilim tutuk ben fazla konuşmayı bilmiyorum. Benim dilim bana özgü ve benimle sınırlı. Kendime sahip çıkamayacağım kadar da tutuk ve tutuklu.” Aslında konuşkan, içli ve duyguludur o. İçinin taşkın ruhunu kendinde tutuyor, sınırlıyor. “Ben, kendimi Allah kelamı ile donattım, ondan başka

bir şey düşünemiyorum” diyemiyor. “Canım” dese bin can dökülür dilinden. Bin birini bin birine ekler. Bin bir dillidir o. Tanıdıklarının çekim alanında, arkadaşlarının ve dostlarının. Bir tek o korkuluğun değil, onun derdi başka. Gene mi o devreye giriyor. Onu anmamalı en azından.

Kendimi ve onu ondan uzak tutmalıyım.

Zorun zoru bir işe koşuyor beni. Olsun.

Orada yamaçta duruyor. Bir vadinin başında... Ben orada değilim, sadece onun orada olabileceğini düşünüyorum. Beni kendine tanık ediniyor. Benim de katılmamı istiyor. Ardı arkası kesilmeyen bir selin silip süpürdüğü insan teklerini kimsenin kabrini bilemediği tanıyamadığı bir kıyamet sahnesinde. Kemikler oradan oraya süpürülmüş. Hangisinin kime ait olduğu bilinmiyor. DNA yaptırmaya gerek de yok. Toplamı bir araya devşirilse ne olur ki. Toprağa karılmış tenler ve canlar ve bedenler. Bir tek kemikleriyle oradadırlar. Onlar bile ürpertici. Bir kentin altı üstüne gelmiş. Onlar topraktan silkinip ayağa kalkacak durumda değil. Ruhları da sanki onları terk etmiş. Bu kenti terk ettikleri gibi, ipini koparan çekip gidiyor burası yaşanması bir yer değildir diyerek. Başka yerlerde rızık arıyor. Bul bulabilirsen eğer. Herkesin kendine göre bir kapısı var. Toprağın üstü kurudu sanki.

Burası öteye açılan kapı. Bu kentin, burada yaşayanların geçip gitmek zorunda oldukları kapı... Sonsuzluk kapısı. Bunu biliyor en azından onların başında durmadan önce giriş kapısından girdiğimde “Esselamüaleyküm ey ehlikubur” derim. Onun da selam verdiğini biliyorum. Bilinci böyle. Orada yaşayanlar vardı. Onlar diriye. Sadece onların üzerini toprak örtmüştü. Aralarından geçtiğinde onların yüreklerinin sesini duyuyor gibiydi. Ruhları dipdiriye. Üzerlerinde rüzgârdan salınan, titreyen otlar gibiydi. Onlara bakarken kendine bakıyordu. Bu, korku değildi; hayatın kendisiydi. Geçmişte yaşayanların oradaki geleceğiydi.

Kendisi, bu kentin çok çok uzağındaydı. Bir çağrıya, davete uymak zorunda olduğundan buradaydı. Geçmişinin üzeri açılanlarının üzerini örtmek üzere buradaydı. Havalar soğuyor, kar üzerlerine yağınca titreyecekler. Buranın soğuşunu yeterince yemişlerdi, yaşamışlardı ama gene de üzerleri örtülmeliydi. Zaten bu kentte havalar erkenden soğurdu. Karların Palandöken'in üzerine serpileceği günler yakındı.

İnsanın içini titretir.

Üşüyorum.

Bir eylül sabahı okula kaydımı yapmaya gittiğimde nasıl da üşümüştüm. Gafil yakalanmıştım. Hâlbuki oraya çok da uzak değildim. Neden tedbirsiz gitmişim, bilmiyorum.

Gene mi ben!

Sus anlatıcı, sus kendini aradan çıkar! İki dostun hüznüne ortak ol yeter. Burası karışık değil biri diğerinden can. Birbirine tutkun.

Büyük kapıdan buraya girildiğinde de zaten ürperti insanın ruhunu sarıyor. Sadece insanı ürperten soğuk değil. İnsanın kendi gerçeği... İnsanların kafataslarıyla, uyluk kemikleriyle, parmak ve kaburga kemikleriyle yüzleştğinde de içi ürperdi zaten. Hayreti arttı. Selin süpürmediği bir kabrin başına geçti. En yakınının yakıninkine... Orada durdu. Kayda geçti. Bunu o an can kardeşine, cimcimesine gönderecekti görsün diye. "Bak senin babanın mezarı başındayım. Ona okudum, rahmet diledim, duada bulundum. İşte kanıtı" der gibi. İşte bu tayyı görüntüyüdü. Gri toprak, üşüyen ve titreyen otlar. Beklenmedik şey değil bu zamanda. Burada durup can kardeşine, yol arkadaşına gönderebileceği gün ve zamandı. Buna ne ilıştireceğini düşündü o an. Bunun için benden destek diledi. Benim dilim varmış, sözcüklerim varmış, onun diline ben dil olacaktım.

Olsun, başım gözüm üstüne.

Baş ucunda sadece mermer taşı, mevtanın doğum ve ölüm tarihleri duruyor. Tümseği çökmüş, üzerinde otlar bitmiş. Soğuklar otlara da vurmuş ve artık onlar da titriyor üzerinde. İnsan titremesinin ötesinde...

Ürperdim ben de. Aslında ürpermem. Gidip aralarında otururum kimi zaman, baş ucuna ya da ayak ucuna. Taşını, toprağını okşarım; dokunurum, esenlerim, konuşurum onlarla. Kendimle konuşur gibi konuşurum. Neden-se bu ürperti beni de sardı. Uzakta da olsam elimi kalbinin üzerine koymuş gibi oldum.

Konuştuk, uzun bir aradan sonra öyle ya da böyle

Unutmaz mısınız?

Asla dedim

Dilim tutuldu o zaman

İnsanın içinde derin bir yer edinilince unutulmaz

Bu kenti unutamam bu kent benim de kentim o da beni unutulmaz izler bıraktım soğuk buzlu ve kaygan sokaklarında yürüdüm kahvelerinde

ay içtim yaşlılarıyla sohbet ettim ikramlarını aldım gülümsediler ben de gülümsedim insanlarını yakından tanıdım onlar da beni birbirimize güvendik fırından gelirken koltuğunun altına sıkıştırdığı somun ekmeğinden bir parça kopardı bana verdi hacı amca zorlanarak aldım beni zorladı almam için yunus emre mahallesindeydik komşusu onu nledi o anda “hacim nerden celisen” “kurbanın olam fırından ehmeħ almışem eve celirem” ben bunu bilinç dnyama kazıdım duruyor olduğu yerde o soğuk günlerde elime tutuşturulmuş lokmamın tadına lezzetine doyamadım hiçbir zaman havuz başında çay demletir kitabım elimde “indim havuz başına” şarkısını ayımın buğusu eşliğinde söylerdim saatlerce lapa lapa yağan karın altında kentin bir ucundan bir diğerine giderdim bir başıma değildim arkadaşlarım vardı karşı evin penceresinden perdeyi aralayıp bir görünen bir yiten komşu kıza bakmamak mahalleliye mahcup olmamak duygusu ağır basıyor edepli olmak her şeyin üzerinde kara bir leke olmak kalır geriye yoksa bir lokma ekmek bir bakış çok şeyi örtüyor sevgi dostluk içtenlik her şeyin üzerinde

Unutamadığım bir zaman aynası bu. Unutamayacağım ve asla yüreğimden dşremeyeceğim güzellikler. Susmak bana göre olmadığından benden yardım umdu Hacı. Dilim döndü, bir şeyler söyledim; kayda geçirdi, ekledi ve gönderdi can kardeşine.

Bu kentin ruhunu insan seli istila etmiş. Bunu gördüm en son gidişimde. Kentin ruhunu kazımışlar modernlikler uğruna. En ruh merkezine aveme kondurmuşlar bitler gibi, keneler gibi vahşi kemirgenler olarak. O bet adamın adını kondurdukları bu bulvardan ne beklenebilirdi ki? Off, dilim tutulacak gibi. Konuşmasam mı, sussam mı? Dilim başımın belası olmasın.

Kars Kapıda eski evleri yer altından birbirine bitiştirmişler grnmlk olsun diye otantik olsun diye turistleri çeksinler diye evlerin mahremiyetlerini inceliklerini gözler önüne sermişler eski eşya ile birlikte bunlar karaltı evleridir Puşkin’in yerine kendilerini konumlandırmışlar işte Puşkin’leşmek adına haremlerinin kapılarını perdelerini açmışlar sonuna kadar

Ne tuhaf?

Tuhaf olan ben miyim yoksa?

Hem ben ne diye konuşuyorum ki. Erzincan Kapı’ya gitsem o çay ocağını bulabilir miyim? Nerede? Yerinde kocaman bir apartman, altında görkemli vitrinleri olan dkknlar. Gittim, bir gidişimde yerinde yelleresiyordu o zaman. Hacı Necip Amca son soluğumuz oldu. Manav dkknında. İçini gücünü bıraktı bize sarıldı. ayımızı söyledi o günleri anımsadım bir kez

daha. Bardağı avucumun içine alınca elim ısındı, yüreğim ısındı, gözlerim ışıdı bir kez daha.

Enam-ı Şerif kitabını tutuşturdu elime, bir şeyler kenarına çıkma yapayım diye. Elim titredi. Yapamadım. Sonranın, birçok meşhurun imzasını gördüm. Kimi rektör, kimi bakan, kimi bürokrat... Adlarını andı, onlara hakkını helal etmediğini söyledi. Savrulup gittiler, dünyalık olanı tercih ettiler, dedi. Biz bu dünyaya ne için geldik; makam mansıp edinelim, ona tutulalım diye mi? Daha neler anlattı.

Bir gün benim ayağım kayarsa ne olacaktım. Necip Amca'nın ahına tutulur muydum?

Derdi olanlarla olun, dedi bize. Derdi olmayanları aranızda almayın, arkaş edinmeyin, uzak durun. Eliyle onları öteledi art arda. Bunu gördüm içim titredi. Bir yandan da sevindim. Sebzesini, meyvesini çok yemiştım zamanında. Özel ilgisi vardı bize. Bizim de ona.

O, orada bir başına. Dükkânını olduğu gibi koruyor. Direniyor. Bir ayağım çukurda benim, mezarın hemen başında. Ha düştüm ha düşeceğim. Oraya buraya koşuyorum, öğrencilere yardım topluyorum, kapıları dolaşıyorum. Vermeyenlerden neredeyse zorla alıyorum. Onlara da iyilik yapıyorum aslında onlar bunu anlamıyor. Sonra anlayacaklar biliyorum...

Necip Amca, Erzincan Kapı girişinin esnafı...

Kentin bu hâlini ona sormadım ben; biliyordum, gördüm zaten. En son vurgunu insanından yemiş. Tufan ne ki, sel ne ki, fırtına ne ki...

Abdurrahman Gazîden seslendi bana Hacı. O sesleniş içimi yaktı.

Büyük daireleri halkalar hâlinde birbirine doladın. Dairelerin genişliyor. Ben dairenin merkezine varmaya niyetlendim, bekliyorum. Bakalım varacak mıyım?

Yarın döneceğim, dedi. Dönüp dönmediğini bilmiyorum. Hesap vermek zorunda değil tabii.

Daire kapandı mı ki?

Bilmiyorum.

Şimdi susma sırası bende.